

Nodokļu politikas pasākumi Covid-19 seku pārvarēšanai 1/13/20

PwC partnere un nodokļu nodaļas vadītāja
Ilze Rauza

PwC nodokļu nodaļas vecākā konsultante
Kristīne Skrastiņa

Daudzās valstīs Covid-19 pandēmijas rezultātā ekonomiskā aktivitāte ir strauji samazinājusies, tādēļ tās cenšas ieviest ārkārtas nodokļu politikas pasākumus kaitējuma ierobežošanai un uzņēmumu aizsardzībai. Krīzes ietekmes mazināšanai būtiski ir reaģēt ātri. Šajā rakstā – sīkāk par nodokļu politikas pasākumiem Eiropā un Latvijā.

Šā gada 20. martā ESAO nāca klajā ar ieteikumiem valstu valdībām apsvērt virkni nodokļu politikas un nodokļu administrēšanas pasākumus. Tie paredzēja plašāku piekļuvi bezdarbnieka, slimības un citiem pabalstiem, darba devēja atbrīvojumu no algas nodokļiem un sociālās apdrošināšanas iemaksām, lai mazinātu darbaspēka izmaksas smagi skartajās nozarēs, valdības līdzmaksājumu darba devējiem, lai atturētu tos no darbinieku atlaišanas. Lai atlīdzinātu cilvēkiem, kas strādā virsstundas vai veic darbu bīstamos apstākļos, ieteikts ienākumu par virsstundām atbrīvot no IIN un sociālās apdrošināšanas iemaksām. Netiešo nodokļu jomā dalībvalstīm tiek ieteikts izvērtēt iespēju atlikt PVN maksājumus, paātrināt pārmaksātā PVN atmaksu, vienkāršot procedūras PVN korekcijai par nedrošiem parādiem, atcelt muitas nodokļa vai akcīzes nodokļa maksājumus noteiktām importētām precēm (piemēram, pārtikai, medikamentiem, ražošanas līdzekļiem), maksimāli novēršot iespēju šos atvieglojumus izmantot ļaunprātīgi. Virkne ieteikumu izstrādāti arī uzņēmumu ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa sloga mazināšanai.

Daudzu valstu valdības jau sākušas ieviest atbalsta pasākumus krīzes mazināšanai. Piemēram, Beļģija ieviesusi atvieglojumus uzņēmumiem, kas vēlas izmantot daļēju nodarbinātību, ieviesta iespēja atlikt PVN, sociālā nodokļa un uzņēmumu ienākuma nodokļa maksājumus, samazinātas sociālās iemaksas pašnodarbinātajiem, kam samazinājušies ieņēmumi. Dānijā uzņēmumi var atlikt PVN un citu nodokļu maksājumus, darba devējiem atlīdzina slimības pabalstus, ļauj uzņēmumiem samazināt darbinieku darba laiku, piemaksājot darbiniekiem pabalstu no valsts. Iespēju atlikt maksājamos nodokļus ieviesusi arī Francija. Kipra pagarinājusi nodokļa deklarāciju iesniegšanas un samaksas termiņu, uz diviem mēnešiem PVN 19% pamatlikme pazemināta uz 17%, savukārt uz 3,5 mēnešiem PVN 9% samazinātā likme pazemināta uz 7%. Grieķija līdz gada beigām ir pazeminājusi PVN 24% likmi uz 6% precēm, kas vajadzīgas aizsardzībai pret koronavīrusu un tā pārnesanas novēršanai, t.i., higiēniskajām maskām, cimdiem, dezinfekcijas šķīdumiem, salvetēm, ziepēm un citām personiskai higiēnai paredzētām precēm un etilspirtam, ko paredzēts izmantot dezinfekcijas līdzekļu ražošanai. Tāpat atlikti PVN samaksas termiņi konkrētu nozaru uzņēmumiem.

Arī Latvijas valdība jau noteikusi pasākumus ar Covid-19 izplatību saistītā valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai, kā arī šo pasākumu finansēšanas kārtību. No 22. marta ir stājies spēkā likums "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību." Covid-19 seku likvidācijai veikta virkne grozījumu Komerclikumā, Komerčķīlas likumā, Invaliditātes likumā, likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu," Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, kā arī Rīgas domes atlaišanas likumā.

Jaunais likums paredz noteiktus atbalsta pasākumus tieši krīzes skartajām nozarēm:

1. Iespēja pieteikties uz nodokļu samaksas termiņa pagarinājumu, ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ. Lai izmantotu šo atbalstu, nodokļu maksātājam divu mēnešu laikā pēc maksājuma termiņa iestāšanās vai šā likuma spēkā stāšanās jāiesniedz VID pamatots iesniegums. VID ir tiesības nokavēto nodokļu maksājumu samaksu sadalīt termiņos vai atlikt uz laiku līdz trim gadiem, skaitot no iesnieguma iesniegšanas dienas. Nokavētajam nodokļu maksājumam neaprēķinās nokavējuma naudu, un šīs personas neiekļaus VID parādnieku datubāzē. Atsevišķos gadījumos VID būs tiesības atcelt lēmumu par samaksas termiņa pagarinājumu.
2. Valsts un pašvaldību iestādes, arī atvasinātas publiskas personas un publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības, brīvostas un speciālās ekonomiskās zonas uz likuma darbības laiku atbrīvos šos komersantus no publiskas personas mantas un publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības mantas nomas maksas vai samazinās to, kā arī nepiemēros kavējuma procentus un līgumsodus samaksas kavējuma gadījumā (izņemot par patērētajiem pakalpojumiem – elektroenerģiju, siltumenerģiju, ūdensapgādi un citiem īpašuma uzturēšanas pakalpojumiem).
3. Kompensēs izdevumus sakarā ar darba ņēmēju dīkstāvi – darbiniekam kompensēs atlīdzību līdz 75% apmērā no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 eiro par kalendāra mēnesi. Dīkstāves pabalstu neaplīks ar IIN un VSAOI. Dīkstāves pabalsta izmaksu pārtrauks, ja tā saņemšanas laikā darba devējs pieņems darbā jaunus darbiniekus.

Krīzes skartās nozares noteiks Ministru kabinets, kas tiesīgs tām noteikt arī vēl citus atbalsta pasākumus.

Neatkarīgi no nozares tiek ieviesti šādi atbalsta pasākumi.

PVN pārmaksas atmaksa

- VID apstiprināto PVN pārmaksu, kura uzrādīta deklarācijā, kas iesniegta pēc šā gada 31. marta, atmaksās 30 dienu laikā pēc tās iesniegšanas termiņa (vai iesniegšanas dienas, ja tā iesniegta pēc termiņa vai iesniegti tās precizējumi).
- Līdz šā gada 14. aprīlim nodokļu maksātājiem atmaksās PVN pārmaksas, kas apstiprinātas līdz šā gada 31. martam, bet pārceltas uz nākamo taksācijas periodu līdz taksācijas gada beigām (arī tās, kas radušās personai, kura izslēgta no PVN maksātāju reģistra).
- Pārmaksātās PVN summas, kuras uzrādītas deklarācijās, kas iesniegtas līdz šā gada 31. martam, un kuras līdz tam nav apstiprinātas, VID pārbaudīs, apstiprinās un atmaksās 30 dienu laikā pēc deklarācijas iesniegšanas VID.
- Ja līdz šā gada 31. martam pārmaksātās PVN summas apstiprināšanas termiņš tika pagarināts, tad VID atmaksās apstiprināto pārmaksāto PVN summu ne vēlāk kā nākamajā darb dienā pēc pārmaksātās PVN summas pamatotības apstiprināšanas.

Tāpat kā šobrīd, pirms apstiprinātās pārmaksātās PVN summas atmaksas ir sedzami VID administrētie nodokļi, nodevas, citi valsts noteiktie maksājumi un ar tiem saistīti maksājumi likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteiktajā kārtībā. Tāpat netiek mainīta esošā kārtība, saskaņā ar kuru VID ir tiesīgs nodokļu revīzijas (audita) rezultātā precizēt pārmaksāto PVN summu.

Akcīzes nodoklis

Pastāvot pastiprinātai nepieciešamībai pēc dezinfekcijas līdzekļiem un denaturēta spirta trūķumam, paredzēts atļaut dezinfekcijas līdzekļu ražošanai izmantot nedenaturētu spirtu, atbrīvojot to no akcīzes

nodokļa. Dezinfekcijas līdzekļa ražotājam nepieciešams saņemt VID atļauju alkoholisko dzērienu iegādei.

Lai palielinātu dezinfekcijas līdzekļu ražošanas apjomu, būtiski nepalielinot akcīzes nodokļa nodrošinājumu, spirta ražotājiem, kam ir speciālā atļauja (licence) apstiprināta noliktavas turētāja darbībai, VID var piešķirt vispārējā akcīzes nodokļa nodrošinājuma samazinājumu līdz 90% apmērā. Spirta ražotājiem vienu darbdienu iepriekš būs jāpaziņo VID par spirta ražošanas procesa uzsākšanu.

Ja dezinfekcijas līdzekļa ražotājs – īslaicīgi reģistrētais saņēmējs, pamatojoties uz VID izsniegtu atļauju alkoholisko dzērienu iegādei, pats ievēdīs vai saņems spirtu no citas dalībvalsts, tas varēs iesniegt akcīzes nodokļa nodrošinājumu, piemērojot samazinājumu 100% apmērā.

Lai mazinātu personu savstarpēju saskarsmi Covid-19 vīrusa izplatības laikā, būs atļauts realizēt akcīzes preces, izmantojot distances līgumu, nosakot, ka aizliegts realizēt tabakas izstrādājumus un elektroniskajās cigaretēs izmantojamos šķidrums, tāpat aizliegts realizēt alkoholiskos dzērienus personām, kas jaunākas par 18 gadiem un laikā no 22:00 līdz 8:00.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Likums paredz pašvaldībām tiesības šogad noteikt no likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" atšķirīgus NĪN samaksas termiņus, tos pārceļot uz vēlāku laiku šā gada ietvaros. Šīs tiesības pašvaldība var īstenot, gan pieņemot lēmumu par visiem NĪN maksātājiem, gan nosakot noteiktas NĪN maksātāju kategorijas. Šis lēmums publiski jādara zināms NĪN maksātājiem.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

IIN maksātāji, kas maksā nodokli avansā no saimnieciskās darbības ienākuma, varēs izvērtēt savas spējas veikt avansa maksājumu. Šī norma attiecināma uz avansa maksājumiem ar šā gada 1. janvāri.

Citi pasākumi

- VID ir tiesības 2020., 2021., 2022. un 2023. gadā nepieņemt negatīvu lēmumu attiecībā uz Padziļinātās sadarbības programmas dalībnieku izslēgšanu vai programmas līmeņa samazināšanu, ja tos būs ietekmējusi Covid-19 krīze.
- Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma subjektiem, kā arī biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām gada pārskata un konsolidētā gada pārskata (ja tāds ir) iesniegšanas termiņš tiek pagarināts attiecīgi par trim vai četriem mēnešiem.
- Ieviesti ierobežojumi kreditoru (tostarp darbinieku) tiesībām iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu līdz šā gada 1. septembrim.
- Jaunā likuma darbības laikā aizliegts organizēt azartspēles un izlozes, izņemot interaktīvās azartspēles, skaitļu izlozes un momentloterijas.
- Likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" noteikta īpaša slimības pabalsta izmaksas kārtība Covid-19 epidēmijas gadījumā – to piešķir un izmaksā par laiku no darbnespējas otrās dienas. Slimības pabalstu piešķir 80% apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas, sniedzot atbalstu darba devējiem darbnespējas lapas apmaksas nodrošināšanā.